

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

15 mei 2017

HERZIENING VAN DE GRONDWET

Voorstel tot herziening van artikel 12 van de Grondwet

AMENDEMENTEN

voorgesteld na de indiening van het verslag

Zie:

Doc 54 2056/ (2015/2016):

- 001: Voorstel tot herziening van de Grondwet door de heren De Roover,
Ducarme, Verherstraeten en Dewael.
002 en 003: Amendementen.
004: Verslag.
005: Tekst aangenomen door de commissie.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

15 mai 2017

RÉVISION DE LA CONSTITUTION

Proposition de révision de l'article 12 de la Constitution

AMENDEMENTS

présentés après le dépôt du rapport

Voir:

Doc 54 2056/ (2015/2016):

- 001: Proposition de révision de la Constitution de MM. De Roover,
Ducarme, Verherstraeten et Dewael.
002 et 003: Amendements.
004: Rapport.
005: Texte adopté par la commission.

Nr. 4 VAN DE HEER BONTE

Enig artikel

Dit artikel vervangen als volgt:

“In artikel 12 van de Grondwet, derde lid, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het woord “vierentwintig” wordt vervangen door het woord “achtenveertig”;

2° dit lid wordt aangevuld met de volgende zin:

“Deze termijn kan niet worden verlengd.”.”.

VERANTWOORDING

In de verklaring tot herziening van de Grondwet van 24 april 2014 (DOC 53 3567/001), heeft het parlement, in de hoedanigheid van preconstituante, artikel 12, derde lid, van de Grondwet voor herziening vatbaar verklaard.

Artikel 12, derde lid, van de Grondwet luidt als volgt: “Behalve bij ontdekking op heterdaad kan niemand worden aangehouden dan krachtens een met redenen omkleed bevel van de rechter, dat moet worden betekend bij de aanhouding of uiterlijk binnen vierentwintig uren.”

In de verklaring tot herziening van de Grondwet staat te lezen:

“De Kamers verklaren dat er redenen zijn tot herziening: [...] van artikel 12, derde lid, van de Grondwet, om de Europese rechtspraak in verband met de bijstand door een advocaat vanaf het eerste verhoor na te leven.”

Binnen de in artikel 12, derde lid, van de Grondwet voorgeschreven 24 uur, moet een persoon die van zijn vrijheid wordt beroofd voor een rechter verschijnen. Deze beslist over zijn verdere aanhouding. Bovendien moet een aangehouden persoon vanaf het eerste verhoor worden bijgestaan door een advocaat, zoals vereist door artikel 6 EVRM en de daarop gestoelde Salduz-rechtspraak.

N° 1 DE M. BONTE

Article unique

Remplacer cet article par ce qui suit:

“À l’article 12 de la Constitution, les modifications suivantes sont apportées:

1° à l’alinéa 3, le mot “vingt-quatre” est remplacé par le mot “quarante-huit”;

2° l’article est complété par un alinéa 4 rédigé comme suit:

“Ce délai ne peut être prolongé.”.”.

JUSTIFICATION

Dans la déclaration de révision de la Constitution du 24 avril 2014 (DOC 53 3567/001), le parlement a, en sa qualité de préconstituant, déclaré l’article 12, alinéa 3, de la Constitution ouvert à révision.

L’article 12, alinéa 3, de la Constitution est rédigé comme suit: “Hors le cas de flagrant délit, nul ne peut être arrêté qu’en vertu de l’ordonnance motivée du juge, qui doit être signifiée au moment de l’arrestation, ou au plus tard dans les vingt-quatre heures.”

Dans la déclaration de révision de la Constitution, on peut lire ce qui suit:

“Les Chambres déclarent qu’il y a lieu à révision: [...] de l’article 12, alinéa 3, de la Constitution, afin de respecter la jurisprudence européenne en ce qui concerne l’assistance d’un avocat dès la première audition.”

Dans les vingt-quatre heures prescrites par l’article 12, alinéa 3, de la Constitution, la personne privée de sa liberté doit comparaître devant un juge. Celui-ci décide de son maintien en détention. En outre, la personne arrêtée doit être assistée par un avocat dès la première audition, comme l’exigent l’article 6 de la CEDH et la jurisprudence Salduz fondée sur cet article.

Binnen één enkele werkdag moet een verhoor worden georganiseerd in aanwezigheid van een advocaat en moet een gerechtelijke zitting plaatsvinden waarbij eveneens een raadsman aanwezig moet zijn. Zeker als het gaat om een complexe zaak met verschillende verdachten die verhoord moeten worden en die moeten verschijnen, is dat allesbehalve eenvoudig.

Tal van procureurs des Konings en onderzoeksrechters hebben verklaard dat de huidige termijn van 24 uren in vele gevallen te kort is. En zeker in ingewikkelde gevallen waarbij er verschillende verdachten zijn en talrijke daden van onderzoek vereist zijn, bijvoorbeeld in een terreurzaak.

De strikte Salduz-rechtspraak zorgt dus voor praktische problemen waar de preconstituante in zijn herzieningsverklaring uitdrukkelijk op wees. Meer bepaald dat iemand die terecht van zijn vrijheid wordt beroofd niet binnen de voorgeschreven 24 uur kan worden verhoord in het bijzijn van een advocaat. Deze kan dan niet voor de rechter worden gebracht voor een eventueel bevel tot aanhouding. Bijgevolg moet hij worden vrijgelaten.

Dit kan opgelost worden door de maximumduur van de vrijheidsberoving zonder tussenkomst van een rechterlijke beslissing te verlengen tot 48 uur. Een termijn van 48 uur is in de Europese Unie niet uitzonderlijk of problematisch in mensenrechtelijk perspectief. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft de maximale termijn van vrijheidsberoving zonder rechterlijke beslissing vastgesteld op vier dagen of 96 uren (rechtspraak onder artikel 5, lid 3, van het EVRM). Het Hof oordeelt weliswaar steeds *in concreto* of de duur van een vrijheidsberoving in overeenstemming was met de vereisten van artikel 5, lid 3, EVRM maar in *abstracto* is elke termijn tot 96 uur toegelaten.

Een termijn van 48 uur alvorens een rechterlijke beslissing moet vallen, is het meest gebruikelijk in de verdragsstaten van het EVRM. De huidige Belgische grondwettelijke regel waarin een rechterlijke beslissing tot aanhouding moet vallen binnen 24 uur is ongebruikelijk streng. Alleen Luxemburg, IJsland Slovenië, Bulgarije, Roemenië en Macedonië zijn even strikt.

Een verlenging tot 48 uur van de maximale termijn voor vrijheidsberoving zonder rechterlijk bevel tot aanhouding, is dus op geen enkele manier in strijd met de Europese mensenrechten. Integendeel, deze verlenging stelt ons beter in staat om een ander grondrecht – dat op bijstand door een advocaat vanaf het eerste verhoor (Salduz) – na te leven.

Dans un délai d'un seul jour ouvrable, une audition doit être organisée en présence d'un avocat et une audience judiciaire doit avoir lieu, également en présence obligatoire d'un conseiller. Ce n'est pas du tout évident, a fortiori lorsqu'il s'agit d'une affaire complexe, où plusieurs suspects doivent être entendus et doivent comparaître.

Bon nombre de procureurs du Roi et de juges d'instruction ont affirmé que le délai actuel de vingt-quatre heures est trop court dans beaucoup de cas, et certainement dans des cas complexes, où il y a plusieurs suspects et où de nombreux devoirs d'instruction doivent être accomplis, par exemple, dans une affaire de terrorisme.

La stricte jurisprudence Salduz entraîne donc des problèmes pratiques qui ont été soulignés explicitement par le préconstituant dans sa déclaration de révision, en particulier, le fait qu'une personne privée de sa liberté ne peut pas être entendue en présence d'un avocat dans le délai prescrit de vingt-quatre heures. Elle ne peut donc pas être amenée devant le juge en vue d'un éventuel mandat d'arrêt. Par conséquent, elle doit être libérée.

Ce problème peut être résolu en portant à quarante-huit heures la durée maximale de privation de liberté sans intervention d'une décision judiciaire. Au sein de l'Union européenne, un délai de 48 heures n'est ni exceptionnel ni problématique sur le plan des droits de l'homme. La Cour européenne des droits de l'homme a fixé le délai maximal de privation de liberté sans décision judiciaire à quatre jours, soit 96 heures (jurisprudence sur l'article 5, paragraphe 3, de la CEDH). Il est vrai que la Cour juge toujours *in concreto* si la durée d'une privation de liberté était conforme aux exigences de l'article 5, paragraphe 3, de la CEDH mais *in abstracto* un délai de 96 heures est autorisé.

Un délai de 48 heures avant qu'une décision judiciaire doive intervenir est le délai le plus fréquent dans les États signataires de la CEDH. L'actuelle règle constitutionnelle belge selon laquelle une décision judiciaire d'arrestation doit intervenir dans les 24 heures est particulièrement stricte. Seuls le Luxembourg, l'Islande, la Slovénie, la Bulgarie, la Roumanie et la Macédoine ont une législation aussi stricte en la matière.

Une prolongation à 48 heures du délai maximal de privation de liberté sans décision judiciaire d'arrestation n'est donc en aucune manière contraire à la CEDH. Au contraire, cette prolongation nous permet de mieux respecter un autre droit fondamental, celui de bénéficier de l'assistance d'un avocat dès la première audition (loi Salduz).

Bovendien kan een verlenging van de maximale termijn van niet gerechtelijk gesanctioneerde vrijheidsberoving tot 48 uur bijdragen tot een betere handhaving van het recht van eenieder op veiligheid (artikel 5 EVRM)

Complexiteit van de onderzoeken

Procureurs des Konings en onderzoeksrechters verklaarden dat het hen vaak zwaar valt om binnen 24 uur voldoende bewijsmateriaal te vergaren in geval van complexe onderzoeken – zoals bijna altijd het geval is bij terreurisdrijven – om de rechter ertoe te kunnen bewegen een bevel tot aanhouding te verlenen.

Ook de vereisten om de onderzoeksrechter te bewegen tot een verlenging van 24 uur op grond van artikel 15*bis* van de wet van 20 juli 1990 op de voorlopige hechtenis zijn streng en niet altijd haalbaar binnen die korte periode: de wet vereist immers ernstige aanwijzingen van schuld om over te gaan tot een verlenging tot een bijkomende 24 uur. Als er verschillende verdachten moeten worden verhoord, huiszoekingen moeten worden gedaan, ... kan het zijn dat de opsporingsdiensten dat in 24 uur niet halen, en er dus geen verlenging volgt. Dat kan in bepaalde urgente zaken een groot probleem zijn. In het bijzonder geldt dit bij zaken die zijn gerelateerd aan terreurisdrijven.

Het is wenselijk dat de politie, het openbaar ministerie en de onderzoeksrechter 48 uur lang niet afhankelijk zijn van het onzekere oordeel van de rechter. Er mag vanuit worden gegaan dat in deze fase een juiste inschatting door de rechter niet altijd makkelijk is en dat de politie en vervolgende instanties niet mogen gehinderd worden door de noodzaak een verlenging te beargumenteren en te bekomen.

De verlenging van de maximale termijn van vrijheidsberoving tot 48 uur beperkt het recht op persoonlijke vrijheid dat wordt beschermd door artikel 12 van de Grondwet en artikel 5 van het EVRM. De beperking van de persoonlijke vrijheid kan echter worden verantwoord als de wet die toestaat en als die in een democratische samenleving noodzakelijk is ter bescherming van het recht op veiligheid (artikelen 2 en 5 EVRM) van de burgers. De complexiteit van de misdrijven is de afgelopen jaren en maanden ontegenzeggelijk toegenomen en het recht op persoonlijke veiligheid vereist meer armslag voor de vervolgende instanties, zij het steeds binnen de uiterste grenzen die zijn vastgelegd door het EVRM en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

De verlenging van de maximale termijn voor vrijheidsberoving tot 48 uur zonder rechterlijke beslissing blijft ruim binnen

En outre, une prolongation à 48 heures du délai maximal d'une privation de liberté qui n'a pas été sanctionnée par un juge peut contribuer à mieux faire respecter le droit de toute personne à la sûreté (article 5 CEDH).

Complexité des enquêtes

Certains procureurs du Roi et juges d'instruction ont indiqué que, dans le cadre d'enquêtes complexes, comme elles le sont presque toujours en cas d'infractions terroristes, il leur était souvent difficile de rassembler suffisamment de preuves dans un délai de 24 heures pour amener le juge à décerner un mandat d'arrêt.

Les conditions pour amener le juge d'instruction à prolonger le délai de 24 heures sur la base de l'article 15*bis* de la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive sont, elles aussi, strictes et il n'est pas toujours possible d'y répondre dans un délai aussi court: la loi exige en effet "des indices sérieux de culpabilité" pour prolonger le délai de 24 heures. Lorsque plusieurs suspects doivent être entendus, que des perquisitions doivent être menées, ..., il se peut que les services de recherche n'arrivent pas à accomplir ces actes en 24 heures, ce qui empêche du même coup toute prolongation. Dans certaines affaires urgentes, cette situation peut poser de gros problèmes, en particulier dans les affaires liées à des infractions terroristes.

Il serait opportun que durant 48 heures, la police, le ministère public et le juge d'instruction ne soient pas tributaires de la décision du juge. En effet, durant cette phase, il n'est pas toujours aisé pour le juge d'apprécier correctement les faits, et la nécessité d'étayer et d'obtenir une prolongation ne peut entraver le travail de la police et des instances poursuivantes.

La prolongation du délai maximum de privation de liberté à 48 heures restreint le droit à la liberté individuelle garanti par l'article 12 de la Constitution et l'article 5 de la CEDH. La restriction de la liberté individuelle peut néanmoins se justifier lorsqu'elle est autorisée par la loi et si elle est nécessaire, dans une société démocratique, pour protéger le droit des citoyens à la sûreté (articles 2 et 5 de la CEDH). Force est de constater que les infractions sont devenues de plus en plus complexes ces dernières années et ces derniers mois et que, pour garantir le droit à la sécurité personnelle, les instances poursuivantes devraient disposer d'une plus grande marge de manœuvre, dans les limites posées par la CEDH et la Cour européenne des droits de l'homme.

La prolongation du délai maximum de privation de liberté à 48 heures sans décision judiciaire respecte pleinement ces

die grenzen en zorgt tegelijk voor een betere bescherming van het recht op openbare en individuele veiligheid van burgers. De indiener van dit amendement is dan ook overtuigd van de noodzaak van de verlenging van de aanhoudingstermijn van 24 uur naar 48 uur voor alle misdrijven.

Zoals hierboven reeds toegelicht, bestaat er vandaag wel al de mogelijkheid tot eenmalige verlenging van de aanhoudingstermijn met 24 uur op basis van artikel 15*bis* van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis.

De huidige situatie van een achterpoortje via de gewone wet, terwijl in de grondwet eigenlijk een kortere termijn is bepaald, is juridisch betwistbaar en onwenselijk. De grondwettelijke maximumtermijn dient net om burgers te beschermen tegen de grillen van de gewone parlementaire meerderheid.

Het getuigt van meer eerbied voor de grondwet om de feitelijke toestand van vandaag, namelijk het bestaan van de mogelijkheid van een aanhoudingsmandaat van maximaal 48 uur (24 uur + eventueel nog eens 24 uur) uitdrukkelijk op te nemen in de grondwet. Met dit amendement willen de indieners dan ook tegelijk nader bepalen dat er naast deze verlenging tot 48 uur geen mogelijkheid meer mag bestaan tot een extra verlenging bij gewone wet. Niet voor alle misdrijven, maar evenmin voor een specifieke soort van misdrijven.

Artikel 15*bis* van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis dat voorziet in een eenmalige verlenging van de aanhoudingstermijn met 24 uur is hiermee ongrondwettig en dient gelijktijdig met de goedkeuring van deze grondwetsbepaling te worden opgeheven.

Tot slot wil de indiener graag wijzen op een aantal uitspraken van vooraanstaande experts tijdens de hoorzittingen over dit thema in de tijdelijke commissie Terrorismebestrijding in januari 2016.

Zo verklaarden Philippe Van Linthout en Jean-Louis Doyen, voorzitters van de Vereniging van onderzoeksrechters: *“Het is bijgevolg weinig verrassend dat uit de bevraging is gebleken dat de onderzoeksrechters unisono van oordeel zijn dat de bestaande termijn van 24 uren voorbijgestreefd is. (...) Concreet suggereren zij het optrekken van de bestaande termijn naar 48 uur, en dat niet enkel voor terrorismemisdrijven. (...) Een grote meerderheid van de onderzoeksrechters acht een verlenging tot 72 uur te lang. Het gevaar bestaat in het laatste geval dat er een zekere laksheid zou ontstaan in de keten (...) Een termijn van 48 uur verdient bijgevolg de voorkeur.”*

limites, et permet dans le même temps de mieux garantir le droit à la sécurité publique et individuelle des citoyens. Nous sommes dès lors convaincu de la nécessité de porter le délai d’arrestation à 48 heures pour toutes les infractions.

Comme expliqué plus haut, il est certes déjà possible, à l’heure actuelle, de prolonger une seule fois le délai d’arrestation de 24 heures sur la base de l’article 15*bis* de la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive.

La situation actuelle, qui offre une voie détournée grâce à une loi ordinaire alors que la Constitution prévoit, en fait, un délai plus court, est contestable et non souhaitable sur le plan juridique. Le délai maximum prévu par la Constitution a précisément pour objectif de protéger les citoyens contre les caprices d’une majorité parlementaire simple.

Il serait plus respectueux de la Constitution d’y inscrire la situation de fait actuelle, à savoir la possibilité de délivrer un mandat d’arrêt d’une validité de 48h au maximum (24h + prolongation éventuelle de 24h). Avec le présent amendement, nous entendons indiquer explicitement qu’il ne peut plus exister par ailleurs aucune autre possibilité de prolongation supplémentaire en application d’une loi ordinaire, ni pour l’ensemble des infractions, ni pour certaines infractions en particulier.

L’article 15*bis* de la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive, qui permet de prolonger une seule fois de 24h le délai d’arrestation, deviendra par conséquent inconstitutionnel et devra être abrogé au moment de l’adoption de cette disposition constitutionnelle.

Enfin, nous souhaitons attirer l’attention sur plusieurs déclarations faites par d’éminents experts en janvier 2016 lors des auditions organisées à ce sujet au sein de la commission temporaire “Lutte contre le terrorisme”.

Philippe Van Linthout et Jean-Louis Doyen, présidents de l’Association des juges d’instruction, ont ainsi déclaré: “Il est dès lors peu étonnant qu’il soit ressorti de l’enquête que les juges d’instruction estiment à l’unisson que le délai existant de 24 heures est obsolète. [...] Concrètement, ils suggèrent de porter le délai existant à 48 heures, et ce, pas seulement pour les infractions terroristes. [...] Une grande majorité des juges d’instruction estiment qu’une prolongation à 72 heures est trop longue. Dans ce dernier cas, un certain laisser-aller risquerait de s’installer dans la chaîne [...] Il est donc préférable de prévoir un délai de 48 heures.”

Ook Frédéric Van Leeuw, federaal procureur legde gelijkaardige verklaringen af: *“De praktijk leert ons derhalve dat een algemene in verzekeringstellingstermijn van 48 uren het mogelijk maakt tegemoet te komen aan de vereisten van het onderzoek én de individuele rechten in acht te nemen.(...) De spreker laat het aan de commissieleden over te oordelen of voor bepaalde aangelegenheden niet in de mogelijkheid moet worden voorzien die termijn te verlengen tot 72 uren, onder nader te omschrijven voorwaarden waarvoor strikte waarborgen moeten gelden.(...) Hoewel terrorisme als een uitzonderlijk verschijnsel kan worden opgevat, meent de spreker immers persoonlijk dat het belangrijk is terrorisme niet te lijf te gaan met uitzonderingen in de wetgeving. De verlenging van de in verzekeringstellingstermijn, louter en alleen voor terroristische feiten, lijkt een gevaarlijk precedent te vormen, terwijl andere aangelegenheden in bepaalde gevallen evenzeer vereisen dat de in verzekeringstellingstermijn tot 72 uren wordt verlengd. Uit het oogpunt van de bescherming van de samenleving, noch uit principieel oogpunt is het wenselijk terrorismeverdachten anders te behandelen dan personen die betrokken zijn bij andere, zeer zware vormen van criminaliteit.”*

Raf Verstraeten, buitengewoon hoogleraar aan de KU Leuven zei dan weer: *“Een verlenging tot 72 uur lijkt de heer Verstraeten dan weer te ver, terwijl 48 uur wel als redelijk kan worden beschouwd.”*

En Marc Bossuyt, emeritus voorzitter van het grondwettelijk Hof, tenslotte zei: *“Problemen kunnen ontstaan wanneer nieuwe verschillen in behandeling zouden worden ingevoerd, in het bijzonder wanneer die verschillen niet in de Grondwet zelf worden ingeschreven. Dat is in het bijzonder het geval wanneer de Grondwetgever het aan de wet zou overlaten om de gevallen te bepalen waarin de verlenging van termijn van toepassing zou zijn. (...) Met een eenvoudige verlenging van de termijn in de Grondwet als algemene regel, zonder uitzonderingen, weze het vermoedelijk dan beter een verlenging tot 48 uur dan tot 72 uur, zouden deze risico's kunnen worden vermeden.”*

Al deze vooraanstaande experts uitten dus kritiek op het voorliggende wetsvoorstel 2056 en spreken hun voorkeur uit voor de optie die wordt verwoordt in dit amendement om de grondwettelijke aanhoudingstermijn te verlengen tot 48 uur en geen verlenging meer toe te staan via de gewone wet.

Hans BONTE (sp.a)

Frédéric Van Leeuw, procureur fédéral, a fait une déclaration similaire: *“La pratique enseigne donc qu'un délai général de 48 heures de garde à vue serait de nature à conjuguer impératifs de l'enquête et respect des droits individuels. (...) L'orateur laisse à l'appréciation des membres le soin de déterminer si, dans certaines matières, le délai de 72 heures (à des conditions à définir précisément et à encadrer de garanties strictes) ne devrait pas être rendu possible. (...) En effet, si le terrorisme peut être considéré comme un phénomène exceptionnel, l'orateur estime à titre personnel qu'il est important qu'il ne soit pas combattu avec des lois d'exception. Viser le seul terrorisme paraît constituer un précédent qui pourrait être dangereux, alors que d'autres matières justifient de la même manière la nécessité, dans certains cas, de prolonger la garde à vue à 72 heures. Séparer le sort des personnes soupçonnées de terrorisme de celui de celles impliquées dans d'autres formes très lourdes de criminalité n'est ni souhaitable du point de vue de la protection de la société, ni de celui sur le plan des principes.”*

Raf Verstraeten, professeur extraordinaire à la KU Leuven, estime *“qu'une prolongation du délai à 72h semble par contre excessive, tandis qu'un délai de 48 heures peut être considéré comme raisonnable”*.

Marc Bossuyt, président émérite de la Cour constitutionnelle, a quant à lui déclaré ce qui suit: *“Des problèmes pourraient se poser si de nouvelles différences de traitement venaient à être introduites, en particulier si ces différences ne sont pas inscrites dans la Constitution même. Ce serait particulièrement le cas si le Constituant s'en remettait à la loi pour déterminer les cas où la prolongation du délai est d'application. (...) En inscrivant, dans la Constitution, la règle générale d'une simple prolongation du délai, sans exceptions – auquel cas une prolongation à 48 heures plutôt qu'à 72 heures serait probablement plus judicieuse – ces risques pourraient être évités.”*

Tous ces éminents experts ont donc émis des critiques à propos de la proposition de loi 2056 à l'examen et donné la préférence à l'option préconisée par le présent amendement, qui vise à porter le délai constitutionnel de garde à vue à 48 heures et à ne plus autoriser sa prolongation par le biais d'une loi ordinaire.

Nr. 5 VAN DE HEREN **VAN DEN BURRE EN VAN HECKE**

Enig artikel

Dit artikel vervangen door wat volgt:

“Artikel 12 van de Grondwet wordt aangevuld met de twee volgende leden:

“De onderzoeksrechter kan deze termijn evenwel één keer bij een met redenen omkleed bevel verlengen met vierentwintig uren. De wet bepaalt de voorwaarden waaraan dat verlengingsbevel moet voldoen.

In ieder geval kan niemand voor langer dan acht-enveertig uren zijn vrijheid worden ontnomen zonder aanhoudingsbevel.”.”

VERANTWOORDING

Dit amendement neemt de tekst over van het voorstel tot herziening dat op 10 maart 2016 werd ingediend door de Ecolo-Groen-fractie (DOC 54 1712/001). Het beoogt tegemoet te komen aan de verwachtingen van de op het vlak van Justitie actieve verenigingen en beroepsbeoefenaars die de Kamer van volksvertegenwoordigers heeft gehoord in het kader van de diverse voorstellen tot herziening van artikel 12 van de Grondwet.

Dit amendement strekt er eerst en vooral toe de (onderzoeks)rechter de mogelijkheid te geven de huidige, bij artikel 12 bepaalde termijn van vierentwintig uren één keer met vierentwintig uren te verlengen bij een met redenen omkleed bevel. Deze verlenging is van toepassing op alle misdrijven zonder dat voor terroristische misdrijven in een uitzondering wordt voorzien, zoals onder meer federaal procureur Van Leeuw uitdrukkelijk had gevraagd.

Voorts wordt naast dit voorstel tot verlenging tevens een voorstel tot versoepeling ingediend van de bij de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis bepaalde vormvereisten, teneinde te voorkomen dat de magistraat méér tijd moet besteden aan het verantwoorden van de verlenging van de termijn dan hij kan besteden aan het zoeken naar bewijselementen (zie DOC 54 1788/001).

Om ten slotte geen afbreuk te doen aan de fundamentele

N° 5 DE MM. **VAN DEN BURRE ET VAN HECKE**

Article unique

Remplacer cet article comme suit:

“L’article 12, alinéa 3 de la Constitution est complété par deux alinéas, rédigés comme suit:

“Toutefois, le juge peut, par ordonnance motivée, prolonger une seule fois ce délai de vingt-quatre heures. La loi fixe les conditions auxquelles cette ordonnance de prolongation doit satisfaire.

Dans tous les cas, nul ne peut être privé de sa liberté pendant plus de quarante-huit heures sans mandat d’arrêt.”.”

JUSTIFICATION

Le présent amendement reprend le texte de la proposition de modification déposée le 10 mars 2016 par Ecolo-Groen (DOC 54 1712/001). Il entend répondre aux attentes d’associations et professionnels de la justice auditionnés à la Chambre des représentants dans le cadre des différentes propositions de révision de l’article 12 de la Constitution.

Tout d’abord, l’amendement donne la possibilité au juge (d’instruction) de prolonger le délai actuel de 24 heures prévu par l’article 12, une seule fois de vingt-quatre heures et par le biais d’une ordonnance motivée. Cette prolongation est applicable à toutes les infractions sans introduire de règle d’exception pour les infractions terroristes comme expressément demandé notamment par le procureur fédéral Van Leeuw.

Par ailleurs, cette prolongation s’accompagne d’une proposition d’assouplissement des formalités prévues par la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive pour éviter que le temps du magistrat ne soit accaparé par la justification de la prolongation du délai que par la recherche d’éléments de preuves (voir DOC 54 1788/001).

Enfin, compte tenu de la liberté fondamentale visée,

vrijheid, beoogt dit amendement de maximale aanhoudingsduur uitdrukkelijk in de Grondwet te doen opnemen; de betrokkene mag in geen geval langer dan achtenveertig uren aangehouden blijven. Deze maatregel wordt genomen om te voorkomen dat die termijn bij een gewone wet kan worden verlengd, zoals dat in het verleden mogelijk was.

l'amendement inscrit expressément dans la Constitution la durée maximale de l'arrestation. Celle-ci ne peut en aucun cas dépasser 48 heures. Ceci pour éviter que ce délai soit prolongé par le biais d'une loi ordinaire comme cela a pu se passer par le passé.

Gilles VAN DEN BURRE (Ecolo-Groen)
Stefaan VAN HECKE (Ecolo-Groen)

Nr. 6 VAN MEVROUW **ONKELINX** EN DE
HEER **CRUSNIÈRE**

Enig artikel

Dit artikel vervangen door wat volgt:

“Artikel 12, derde lid, van de Grondwet wordt aangevuld met wat volgt:

“De onderzoeksrechter kan deze termijn één keer bij een met redenen omkleed bevel verlengen met een nieuwe periode van vierentwintig uur.””

VERANTWOORDING

De PS-fractie wil het terrorisme bestrijden, maar dan wel op een efficiënte manier; het ligt dus niet in de bedoeling louter schijnmaatregelen te nemen die nog meer kwalijke gevolgen zouden kunnen hebben dan de vrijheidsbeneming, die een schending van de individuele vrijheden vormt.

Alle actoren waren het erover eens dat:

— er meer werkingsmiddelen vereist zijn. Dat is trouwens één van de belangrijke aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie “Terroristische aanslagen”;

— er beter geen uitzonderingswetten worden uitgevaardigd, omdat zij problemen doen rijzen bij de kwalificatie van de misdrijven, met alle gevolgen van dien.

De vereniging van onderzoeksrechters pleit duidelijk vóór één termijn van achtenveertig uren: het is volgens die vereniging van belang “te onderstrepen dat de onderzoeksrechters geenszins pleiten voor een excessieve uitbreiding van die termijn. Concreet suggereren zij het optrekken van de bestaande termijn naar 48 uur, en dat niet enkel voor terrorismemisdrijven. Er zijn immers ook andere complexe dossiers die meer tijd vergen, zoals zaken rond het groot banditisme of de mensenhandel.”

Voorts geven zij aan dat de “thans voorgestelde verlenging tot 48 uur (...) wel [zou] toelaten de noodzakelijke onderzoeksdaden te stellen. Een grote meerderheid van de onderzoeksrechters acht een verlenging tot 72 uur te lang. Het gevaar bestaat in het laatste geval dat er een zekere laksheid zou ontstaan in de keten, waardoor voor het nemen van de beslissing over de aanhouding opnieuw tijdsnood ontstaat. Dat

N° 6 DE MME **ONKELINX** ET M. **CRUSNIÈRE**

Article unique

Remplacer cet article comme suit:

“L’article 12, alinéa 3 de la Constitution est complété comme suit:

“Le Juge d’instruction a la possibilité de prolonger, une seule fois et par ordonnance motivée, ce délai d’une nouvelle période de vingt-quatre heures””.

JUSTIFICATION:

Le groupe PS veut lutter contre le terrorisme mais il veut lutter efficacement contre le terrorisme et ne pas se contenter de mesures de façades qui pourraient avoir de nombreux effets pervers au-delà de l’atteinte aux libertés individuelles que constitue la privation de liberté.

Les acteurs ont été unanimes dans leurs demandes:

— Ils veulent plus de moyens pour fonctionner. C’est d’ailleurs une des grandes recommandations de la Commission d’enquête “attentats terroristes”;

— Il demande d’éviter les lois d’exception qui entraînent des problèmes dans la qualification des infractions avec les conséquences que cela peut avoir;

L’association des juges d’instruction a clairement plaidé en faveur d’un délai unique de 48h, nous citons: “il importe de souligner que les juges d’instruction ne plaident aucunement en faveur d’un allongement excessif de ce délai. Concrètement, ils suggèrent de porter le délai existant à 48 heures, et ce, pas seulement pour les infractions terroristes. Il y a en effet aussi d’autres dossiers complexes qui demandent plus de temps, comme les affaires relatives au grand banditisme ou à la traite des êtres humains. [...]”

Et encore: “La prolongation à 48 heures proposée permettrait d’accomplir les actes d’enquête nécessaires. Une grande majorité des juges d’instruction estiment qu’une prolongation à 72 heures est trop longue. Dans ce dernier cas, un certain laisser-aller risquerait de s’installer dans la chaîne, provoquant un nouveau manque de temps pour prendre une décision concernant l’arrestation. Ce phénomène s’observe

fenomeen is thans ook al merkbaar bij de termijn van 24 uur in sommige relatief eenvoudige dossiers. Een termijn van 48 uur verdient bijgevolg de voorkeur.” De heer Van Linthout geeft dan ook aan “voorzitter [te zijn] van duidelijke en eenduidige termijnen.” Daarom is hij gekant tegen een verlengde termijn enkel voor terroristische misdrijven: dit “leidt alleen tot kwalificatieproblemen.”

Tot slot heeft federaal procureur Van Leeuw gepleit voor eenzelfde termijn: “De praktijk leert ons derhalve dat een algemene inverzekeringstellingstermijn van 48 uren het mogelijk maakt tegemoet te komen aan de vereisten van het onderzoek én de individuele rechten in acht te nemen.”

déjà actuellement avec le délai de 24 heures dans le cas de dossiers relativement simples. Il est donc préférable de prévoir un délai de 48 heures.” Aussi “M. Van Linthout se déclare favorable à des délais clairs et univoques. C’est pourquoi il est opposé à une prolongation distincte du délai pour les infractions terroristes. Cela n’entraînerait que des problèmes de qualification.”

Enfin, le procureur fédéral Van Leeuw a également plaidé en faveur d’un délai similaire: “La pratique enseigne donc qu’un délai général de 48 heures de garde à vue serait de nature à conjuguer impératifs de l’enquête et respect des droits individuels.”

Laurette ONKELINX (PS)
Stéphane CRUSNIÈRE (PS)

Nr. 7 VAN DE HEER MAINGAIN
(in bijkomende orde/1)

Enig artikel

Dit artikel vervangen door wat volgt:

“In artikel 12 van de Grondwet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1/ in het derde lid worden de woorden “van de rechter, dat moet worden betekend” vervangen door de woorden “van de met het onderzoek belaste en onafhankelijk van het openbaar ministerie optredende rechter, dat moet worden betekend”;

2/ het derde lid wordt aangevuld met de volgende zin:

“Tijdens die termijn moet de onderzoeksrechter, vóór het verstrijken van elke periode van twaalf uren, in kennis worden gesteld van het verloop van de onderzoeksdaden en mag hij op eender welk moment beslissen de aangehouden persoon vrij te laten aan de hand van een met redenen omkleed bevel.”

VERANTWOORDING

Verlenging van de enige inverzekeringstellingstermijn

Dit amendement strekt er ten eerste toe het in het wetsvoorstel vervatte lid weg te laten dat alleen voor terroristische misdrijven een langere maximale inverzekeringstellingstermijn in uitzicht stelt.

Uit de in commissie gehouden hoorzittingen blijkt immers dat de termijn van vierentwintig uur voorbijgestreefd is en dat moet worden overgestapt op een termijn van achtenveertig uur, ongeacht het type misdrijf dat wordt vervolgd.

Meer bepaald werd de aandacht gevestigd op de moeilijkheden die zouden ontstaan ingeval tijdens de aanhouding de tenlastelegging wordt gewijzigd. Een afwijking uitsluitend voor terroristische misdrijven zou tot procedurefouten kunnen leiden, waardoor een goede aanpak van dergelijke misdrijven op de helling zou komen te staan.

Een dergelijke afwijking is nog minder gerechtvaardigd daar terroristische misdrijven niet noodzakelijk de zwaarst

N° 7 DE M. MAINGAIN
(en ordre subsidiaire/1)

Article unique

Remplacer cet article comme suit:

“A l’article 12 de la Constitution, apporter les modifications suivantes:

1/ à l’alinéa 3, les mots “chargé de l’instruction, indépendant du ministère public” sont insérés entre les mots “ordonnance motivée du juge” et les mots “qui doit être signifiée dès l’arrestation”;

2/ l’alinéa 3 est complété par la phrase suivante:

“Durant ce délai, le juge chargé de l’instruction doit être informé, avant l’échéance de chaque période de douze heures, du déroulement des devoirs de l’enquête et peut, à tout moment, décider de la libération de la personne arrêtée par une ordonnance motivée.”

JUSTIFICATION

Prolongation du délai unique de la garde à vue

L’amendement vise tout d’abord à supprimer l’alinéa de la proposition qui vise à prévoir un délai maximal de garde à vue plus important pour les seules infractions terroristes.

Il ressort en effet des auditions réalisées en Commission que le délai de vingt-quatre heures est dépassé et qu’il convient de passer à quarante-huit heures, quel que soit le type d’infractions poursuivies.

Les auditions ont ainsi mis en exergue les difficultés qui résulteraient d’un régime dérogatoire pour les seules infractions terroristes en cas de changement d’incrimination au cours de la garde à vue, à savoir des risques de vice de procédure menaçant la bonne répression des auteurs de telles infractions.

Une telle dérogation se justifie encore moins en ce que les infractions terroristes ne sont pas nécessairement celles

door het Strafwetboek bestraft, noch de meest complexe misdrijven zijn.

De instelling van een afwijkingsregeling zou ten slotte een gevaarlijk precedent voor andere soorten misdrijven scheppen, naargelang van welke zaken op een bepaald ogenblik prangend actueel zijn. Een en ander biedt dus geen enkele rechtszekerheid en zou trouwens niet stroken met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Het merendeel van de deskundigen, onder wie de onderzoekvoerende magistraten, is van mening dat een termijn van tweeënzeventig uur een te grote inperking is van de individuele vrijheid.

Versterking van de rol van onderzoeksrechter

Om artikel 12, derde lid, van de Grondwet te wijzigen, moet een machtsevenwicht worden gevonden tussen de politie, het parket en de rechter. De verlenging van de grondwettelijke aanhoudingstermijn tot 48 uur vergroot echter de mogelijkheden en de armslag van de politie en het parket tijdens de aanvankelijke periode van de vrijheidsbeneming.

Zo hebben de vertegenwoordigers van de balies tijdens de hoorzitting op 15 januari 2016 gepreciseerd dat zij zich alleen tegen een verlenging van de aanhoudingstermijn verzetten als er geen versterkte controle door de onderzoeksrechter zou komen.

De heer Damien Vandermeersch was van mening dat een verlenging van de aanhoudingstermijn tot achtenveertig uur een politieke keuze is die beter zal worden aanvaard met een versterkte controle door de rechter. Volgens de heer Marc Bossuyt, emeritus voorzitter van het Grondwettelijk Hof, zou een verlenging van die termijn niet dreigen te worden vernietigd wegens ongrondwettig, mits in de Grondwet nieuwe waarborgen worden opgenomen.

Volgens de indiener van dit amendement moet de controle door de onderzoeksrechter bijgevolg niet alleen worden opgenomen in de wet, maar ook in de Grondwet. Een grondwettelijke verankering van de controle door de onderzoeksrechter zou voor rechtszekerheid zorgen door te voorkomen dat de aanhoudingsregeling om de haverklap zou worden versoepeld, waardoor de vrijheidsbeneming niet langer uitzonderlijk van aard zou zijn. Die grondwettelijke verankering is trouwens verantwoord gelet op de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens; het Hof stelt dat de inwerkingstellingsmaatregel moet worden gecontroleerd door

qui sont les plus sévèrement réprimées par le Code pénal, ni celles qui sont les plus complexes.

Enfin, instaurer un régime dérogatoire créerait un dangereux précédent pour d'autres types d'infractions, en fonction des grandes affaires du moment, et ne garantit donc aucune sécurité juridique. Il ne résisterait d'ailleurs pas à un examen de constitutionnalité au regard des articles 10 et 11 de la Constitution.

La majorité des experts, parmi lesquels les magistrats instructeurs, ont estimé qu'un délai de septante-deux heures va trop loin dans les limites apportées à la liberté individuelle.

Renforcement du rôle du juge d'instruction

Modifier l'article 12, al.3 de la Constitution nécessite également la recherche d'un équilibre des pouvoirs entre la police, le parquet et le juge. Or, le prolongement du délai constitutionnel de la garde à vue à quarante-huit heures renforce le pouvoir et la liberté d'action de la police et du parquet durant la période initiale de privation de liberté.

Lors de leur audition le 15 janvier, les représentants des barreaux ont ainsi précisé que leur opposition à un prolongation du délai de la garde à vue ne valait qu'à défaut d'un contrôle accru du juge d'instruction.

Damien Vandermeersch a estimé que porter le délai de la garde à vue à quarante-huit heures constituait un choix politique qui sera mieux accepté moyennant un contrôle accru du juge, tandis que pour Marc Bossuyt, président émérite de la Cour constitutionnelle, une prolongation de ce délai ne risque pas une annulation pour inconstitutionnalité à partir du moment où de nouvelles garanties sont inscrites dans la Constitution.

Selon l'auteur de l'amendement, le contrôle du juge d'instruction doit par conséquent être inscrit non seulement dans la loi mais également dans la Constitution. Une assise constitutionnelle du contrôle du juge d'instruction permettrait ainsi une sécurité juridique évitant des assouplissements à répétition du régime de la garde à vue, assouplissements qui dénaturerait la nature exceptionnelle de la privation de liberté. Cette assise constitutionnelle se justifie d'ailleurs au regard de la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'Homme selon laquelle la mesure de garde à vue doit être contrôlée par un "magistrat qui présente les garanties

een magistraat die gegarandeerd onafhankelijk is van de uitvoerende macht en de partijen, een voorwaarde waaraan de onderzoeksrechter voldoet.

Door van bij de aanvang van de inverzekeringstelling de onderzoeksrechter – minstens om de twaalf uur – in te lichten over het verloop van het onderzoek, zou de vrijheidsbeneming ten slotte haar uitzonderlijke aard behouden en zou met de handhaving ervan slechts kunnen worden ingestemd ingeval uit het lopende onderzoek voldoende bewijskrachtige elementen naar voren komen.

d'indépendance à l'égard de l'exécutif et des parties", condition que remplit le juge d'instruction.

L'information du juge de l'instruction relative au déroulement de l'enquête, à tout le moins toutes les douze heures à partir du début de la garde à vue, permettrait enfin de sauvegarder le caractère exceptionnel de la privation de liberté et de ne permettre son maintien qu'en présence d'éléments suffisamment probants qui ressortent de l'enquête en cours.

Olivier MAINGAIN (DéFI)

Nr. 8 VAN DE HEER MAINGAIN
(in bijkomende orde/2)

Enig artikel

Dit artikel vervangen door wat volgt:

“In artikel 12, derde lid, van de Grondwet, worden de woorden “van de rechter, dat moet worden betekend” vervangen door de woorden “van de met het onderzoek belaste en onafhankelijk van het openbaar ministerie optredende rechter, dat moet worden betekend”.

VERANTWOORDING

Om artikel 12, derde lid, van de Grondwet te wijzigen, moet een machtsverhouding worden gevonden tussen de politie, het parket en de rechter. De verlenging van de grondwettelijke aanhoudingstermijn tot 48 uur vergroot echter de mogelijkheden en de armslag van de politie en het parket tijdens de aanvankelijke periode van de vrijheidsbeneming.

Zo hebben de vertegenwoordigers van de balies tijdens de hoorzitting op 15 januari 2016 gepreciseerd dat zij zich alleen tegen een verlenging van de aanhoudingstermijn verzetten als er geen versterkte controle door de onderzoeksrechter zou komen.

De heer Damien Vandermeersch was van mening dat een verlenging van de aanhoudingstermijn tot achtenveertig uur een politieke keuze is die beter zal worden aanvaard met een versterkte controle door de rechter. Volgens de heer Marc Bossuyt, emeritus voorzitter van het Grondwettelijk Hof, zou een verlenging van die termijn niet dreigen te worden vernietigd wegens ongrondwettig, mits in de Grondwet nieuwe waarborgen worden opgenomen.

Volgens de indiener van dit amendement moet de controle door de onderzoeksrechter bijgevolg niet alleen worden opgenomen in de wet, maar ook in de Grondwet.

Een grondwettelijke verankering van de controle door de onderzoeksrechter zou aldus voorkomen dat de aanhoudingsregeling om de haverklap zou worden versoepeld, waardoor de vrijheidsbeneming niet langer uitzonderlijk van aard zou zijn. Verankering via de Grondwet biedt bovendien een grotere rechtszekerheid dan via de wetgeving.

N° 8 DE M. MAINGAIN
(en ordre subsidiaire/2)

Article unique

Remplacer cet article comme suit:

“A l’article 12, alinéa 3, de la Constitution, les mots “chargé de l’instruction, indépendant du ministère public” sont insérés entre les mots “ordonnance motivée du juge” et les mots “qui doit être signifiée dès l’arrestation”.

JUSTIFICATION

Modifier l’article 12, alinéa 3, de la Constitution nécessite la recherche d’un équilibre des pouvoirs entre la police, le parquet et le juge. Or, le prolongement du délai constitutionnel de la garde à vue à quarante-huit heures renforce le pouvoir et la liberté d’action de la police et du parquet durant la période initiale de privation de liberté.

Lors de leur audition le 15 janvier, les représentants des barreaux ont ainsi précisé que leur opposition à un prolongation du délai de la garde à vue ne valait qu’à défaut d’un contrôle accru du juge d’instruction.

Damien Vandermeersch a estimé que porter le délai de la garde à vue à quarante-huit heures constituait un choix politique qui sera mieux accepté moyennant un contrôle accru du juge, tandis que pour Marc Bossuyt, président émérite de la Cour constitutionnelle, une prolongation de ce délai ne risque pas une annulation pour inconstitutionnalité à partir du moment où de nouvelles garanties sont inscrites dans la Constitution.

Selon l’auteur de l’amendement, le contrôle du juge d’instruction doit par conséquent être inscrit non seulement dans la loi mais également dans la Constitution.

Une assise constitutionnelle du contrôle du juge d’instruction permettrait ainsi d’éviter des assouplissements à répétition du régime de la garde à vue, assouplissements qui dénaturerait la nature exceptionnelle de la privation de liberté. Elle assurerait en outre une sécurité juridique que ne permet pas une assise législative.

Die grondwettelijke verankering is trouwens verantwoord gelet op de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, dat Frankrijk meermaals heeft veroordeeld voor de ontoereikende onafhankelijkheid van de procureur de la République, die bij wet als enige tot taak heeft de inverzekeringstelling te controleren tijdens de eerste 48 uur van de maatregel (arrest-Medvedyev v. Frankrijk van 29 maart 2010, arrest-Vassis v. Frankrijk van 27 juni 2013, arrest-Ali Samatar v. Frankrijk van 4 december 2014 enzovoort). Die rechtspraak heeft Frankrijk ertoe gebracht een juge des libertés et de la détention te belasten met de controle op de inverzekeringstelling. Volgens het Hof moet de inverzekeringstelling immers worden gecontroleerd door een magistraat die gegarandeerd onafhankelijk is van de uitvoerende macht en de partijen, een voorwaarde waaraan de onderzoeksrechter voldoet. Dit amendement beoogt dus niet alleen de rol van de onderzoeksrechter bij de controle op de inverzekeringstelling in de Grondwet te verankeren, maar ook diens onafhankelijkheid ten aanzien van de uitvoerende macht én de andere partijen als *conditio sine qua non* voor een jurisdictionele controle op de inverzekeringstelling overeenkomstig artikel 5.3 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Door van bij de aanvang van de inverzekeringstelling de onderzoeksrechter – minstens om de twaalf uur – in te lichten over het verloop van het onderzoek, zou de vrijheidsbeneming ten slotte haar uitzonderlijke aard behouden en zou met de handhaving ervan slechts kunnen worden ingestemd ingeval uit het lopende onderzoek voldoende bewijskrachtige elementen naar voren komen.

Cette assise constitutionnelle se justifie d'ailleurs au regard de la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'Homme qui a plusieurs fois condamné la France pour le manque d'indépendance du procureur de la république ayant légalement la charge exclusive du contrôle de la garde à vue pendant les 48 premières heures de la mesure (Arrêt Medvedyev c. France du 29 mars 2010, arrêt Vassis c. France du 27 juin 2013, arrêt Ali Samatar c. France du 4 décembre 2014...), poussant ainsi la France à confier le contrôle de la garde à vue à un juge des libertés et de la détention.. Selon la Cour, la garde à vue doit en effet être contrôlée par un "magistrat qui présente les garanties d'indépendance à l'égard de l'exécutif et des parties", condition que remplit le juge d'instruction. Le présent amendement vise donc à constitutionnaliser le rôle du juge d'instruction dans le contrôle de la garde à vue mais également son indépendance vis-à-vis du pouvoir exécutif mais aussi des autres parties comme condition sine qua non d'un contrôle juridictionnel de la garde à vue conforme à l'article 5.3 de la convention européenne des droits de l'Homme.

L'information du juge de l'instruction relative au déroulement de l'enquête, à tout le moins toutes les douze heures à partir du début de la garde à vue, permettrait enfin de sauvegarder le caractère exceptionnel de la privation de liberté et de ne permettre son maintien qu'en présence d'éléments suffisamment probants qui ressortent de l'enquête en cours.

Olivier MAINGAIN (DéFI)

Nr. 9 VAN DE HEER **MAINGAIN**
(in bijkomende orde/3)

Enig artikel

Dit artikel vervangen door wat volgt:

“Artikel 12, derde lid, van de Grondwet wordt aangevuld met de volgende zin:

“Tijdens die termijn moet de onderzoeksrechter, vóór het verstrijken van elke periode van twaalf uren, in kennis worden gesteld van het verloop van de onderzoeksdaden en mag hij op eender welk moment beslissen de aangehouden persoon vrij te laten aan de hand van een met redenen omkleed bevel.”.”.

VERANTWOORDING

Door van bij de aanvang van de in verzekeringstelling de onderzoeksrechter – minstens om de twaalf uur – in te lichten over het verloop van het onderzoek, zou de vrijheidsbeneming haar uitzonderlijke aard behouden en zou met de handhaving ervan slechts kunnen worden ingestemd ingeval uit het lopende onderzoek voldoende bewijskrachtige elementen naar voren komen.

N° 9 DE M. **MAINGAIN**
(en ordre subsidiaire/3)

Article unique

Remplacer cet article comme suit:

“L’article 12, alinéa 3, de la Constitution est complété par la phrase suivante:

“Durant ce délai, le juge chargé de l’instruction doit être informé, avant l’échéance de chaque période de douze heures, du déroulement des devoirs de l’enquête et peut, à tout moment, décider de la libération de la personne arrêtée par une ordonnance motivée.”.

JUSTIFICATION

L’information du juge de l’instruction relative au déroulement de l’enquête, à tout le moins toutes les douze heures à partir du début de la garde à vue, permettrait de sauvegarder le caractère exceptionnel de la privation de liberté et de ne permettre son maintien qu’en présence d’éléments suffisamment probants qui ressortent de l’enquête en cours.

Olivier MAINGAIN (DéFI)

Nr. 10 VAN DE HEER **MAINGAIN**
(in hoofdorde)

Enig artikel

Dit artikel vervangen door wat volgt:

“In artikel 12 van de Grondwet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1/ in het derde lid worden de woorden “van de rechter, dat moet worden betekend” vervangen door de woorden “van de met het onderzoek belaste en onafhankelijk van het openbaar ministerie optredende rechter, dat moet worden betekend”;

2/ het derde lid wordt aangevuld met een zin, luidende:

“Die aanhouding mag in geen geval langer duren dan achtenveertig uren.”;

2/ het artikel wordt aangevuld met een lid, luidende:

“Tijdens die termijn moet de onderzoeksrechter, vóór het verstrijken van elke periode van twaalf uren, in kennis worden gesteld van het verloop van de onderzoeksdaden en mag hij op eender welk moment beslissen de aangehouden persoon vrij te laten aan de hand van een met redenen omkleed bevel.”.

VERANTWOORDING

Verlenging van de eenvormige invezekeringstellingstermijn

Dit amendement beoogt de grondwettelijke termijn van vierentwintig uur te verlengen tot achtenveertig uur, met de precisering dat het hier gaat om een maximummogelijkheid die geval per geval moet worden onderzocht afhankelijk van de vereisten van het onderzoek.

De onderzoeksrechters, de heer Guy Cumps, ondervoorzitter van het Vast Comité P, de heer Marc Bossuyt, emeritus voorzitter van het Grondwettelijk Hof en de heer Paul Van Tigchelt, directeur van het OCAD, menen immers dat de termijn van vierentwintig uur voorbijgestreefd is en dat moet worden overgestapt op een termijn van achtenveertig uur,

N° 10 DE M. **MAINGAIN**
(en ordre principal)

Article unique

Remplacer cet article comme suit:

“A l’article 12 de la Constitution, apporter les modifications suivantes:

1/ à l’alinéa 3, les mots “chargé de l’instruction, indépendant du ministère public” sont insérés entre les mots “ordonnance motivée du juge” et les mots “qui doit être signifiée dès l’arrestation”;

2/ l’alinéa 3 est complété par la phrase suivante:

“Cette arrestation ne peut en aucun cas durer plus de quarante-huit heures.”;

3/ l’article est complété par un alinéa, rédigé comme suit:

“Durant ce délai, le juge chargé de l’instruction doit être informé, avant l’échéance de chaque période de douze heures, du déroulement des devoirs de l’enquête et peut, à tout moment, décider de la libération de la personne arrêtée par une ordonnance motivée.”.

JUSTIFICATION

Prolongation du délai unique de la garde à vue

Le présent amendement vise à prolonger le délai constitutionnel de vingt-quatre heures à quarante-huit heures, en précisant bien qu’il s’agit là d’une faculté maximale à examiner au cas par cas en fonction des nécessités de l’enquête.

Les juges d’instruction, Guy Cumps, vice-président du Comité permanent P, Marc Bossuyt, président émérite de la Cour constitutionnelle, ou encore Paul Van Tichelt, directeur de l’OCAM, ont en effet tous estimé que le délai de vingt-quatre heures était dépassé et qu’il convenait de passer à quarante-huit heures, quel que soit le type d’infractions

ongeacht het type misdrijf dat wordt vervolgd. Een eenvoudige termijn van achtenveertig uur voor alle misdrijven zou het mogelijk maken de verhoren en andere onderzoeksdaden te plannen, de waarachtigheid van de feiten na te gaan en in de beste omstandigheden te komen tot conclusies à charge of à décharge.

Onwenselijkheid van een afwijkingsregeling voor terroristische misdrijven

Vervolgens strekt dit amendement ertoe het in het wetsvoorstel vervatte lid weg te laten dat alleen voor terroristische misdrijven een langere maximale inverzekeringstellingstermijn in uitzicht stelt.

Uit de in commissie gehouden hoorzittingen blijkt immers dat de termijn van vierentwintig uur voorbijgestreefd is en dat moet worden overgestapt op een termijn van achtenveertig uur, ongeacht het type misdrijf dat wordt vervolgd.

Meer bepaald werd de aandacht gevestigd op de moeilijkheden die zouden ontstaan ingeval tijdens de aanhouding de tenlastelegging wordt gewijzigd. Een afwijking uitsluitend voor terroristische misdrijven zou tot procedurefouten kunnen leiden, waardoor een goede aanpak van dergelijke misdrijven op de helling zou komen te staan.

Een dergelijke afwijking is nog minder gerechtvaardigd daar terroristische misdrijven niet noodzakelijk de zwaarst door het Strafwetboek bestrafte, noch de meest complexe misdrijven zijn.

De instelling van een afwijkingsregeling zou ten slotte een gevaarlijk precedent voor andere soorten misdrijven scheppen, naargelang van welke zaken op een bepaald ogenblik prangend actueel zijn. Een en ander biedt dus geen enkele rechtszekerheid en zou trouwens niet stroken met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Het merendeel van de deskundigen, onder wie de onderzoekvoerende magistraten, is van mening dat een termijn van tweeënzeventig uur een te grote inperking van de individuele vrijheid vormt.

Versterking van de rol van onderzoeksrechter

Om artikel 12, derde lid, van de Grondwet te wijzigen, moet een machtsevenwicht worden gevonden tussen de politie, het parket en de rechter. De verlenging van de grondwettelijke aanhoudingstermijn tot 48 uur vergroot echter de mogelijkheden en de armslag van de politie en het parket tijdens de aanvankelijke periode van de vrijheidsbeneming.

poursuivies. Un délai unique de quarante-huit heures pour toutes les infractions permettrait ainsi de mieux planifier les auditions et autres devoirs d'enquête, de vérifier leur véracité et d'aboutir à des conclusions à charge ou à décharge dans de meilleures conditions.

L'inopportunité d'un régime dérogatoire pour les infractions terroristes

L'amendement vise ensuite à supprimer l'alinéa de la proposition qui vise à prévoir un délai maximal de garde à vue plus important pour les seules infractions terroristes.

Il ressort en effet des auditions réalisées en Commission que le délai de vingt-quatre heures est dépassé et qu'il convient de passer à quarante-huit heures, quel que soit le type d'infractions poursuivies.

Les auditions ont ainsi mis en exergue les difficultés qui résulteraient d'un régime dérogatoire pour les seules infractions terroristes en cas de changement d'incrimination au cours de la garde à vue, à savoir des risques de vice de procédure menaçant la bonne répression des auteurs de telles infractions.

Une telle dérogation se justifie encore moins en ce que les infractions terroristes ne sont pas nécessairement celles qui sont les plus sévèrement réprimées par le Code pénal, ni celles qui sont les plus complexes.

Enfin, instaurer un régime dérogatoire créerait un dangereux précédent pour d'autres types d'infractions, en fonction des grandes affaires du moment, et ne garantit donc aucune sécurité juridique. Il ne résisterait d'ailleurs pas à un examen de constitutionnalité au regard des articles 10 et 11 de la Constitution.

La majorité des experts, parmi lesquels les magistrats instructeurs, ont estimé qu'un délai de septante-deux heures va trop loin dans les limites apportées à la liberté individuelle.

Renforcement du rôle du juge d'instruction

Modifier l'article 12, al.3 de la Constitution nécessite également la recherche d'un équilibre des pouvoirs entre la police, le parquet et le juge. Or, le prolongement du délai constitutionnel de la garde à vue à quarante-huit heures renforce le pouvoir et la liberté d'action de la police et du parquet durant la période initiale de privation de liberté.

Zo hebben de vertegenwoordigers van de balies tijdens de hoorzitting op 15 januari 2016 gepreciseerd dat zij zich alleen tegen een verlenging van de aanhoudingstermijn verzetten als er geen versterkte controle door de onderzoeksrechter zou komen.

De heer Damien Vandermeersch was van mening dat een verlenging van de aanhoudingstermijn tot achtenveertig uur een politieke keuze is die beter zal worden aanvaard met een versterkte controle door de rechter. Volgens de heer Marc Bossuyt, emeritus voorzitter van het Grondwettelijk Hof, zou een verlenging van die termijn niet dreigen te worden vernietigd wegens ongrondwettig, mits in de Grondwet nieuwe waarborgen worden opgenomen.

Volgens de indiener van dit amendement moet de controle door de onderzoeksrechter bijgevolg niet alleen worden opgenomen in de wet, maar ook in de Grondwet.

Een grondwettelijke verankering van de controle door de onderzoeksrechter zou voor rechtszekerheid zorgen door te voorkomen dat de aanhoudingsregeling om de haverklap zou worden versoepeld, waardoor de vrijheidsbeneming niet langer uitzonderlijk van aard zou zijn. Die grondwettelijke verankering is trouwens verantwoord gelet op de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens; het Hof stelt dat de inverzekeringstellingsmaatregel moet worden gecontroleerd door een magistraat die gegarandeerd onafhankelijk is van de uitvoerende macht en de partijen, een voorwaarde waaraan de onderzoeksrechter voldoet.

Door van bij de aanvang van de inverzekeringstelling de onderzoeksrechter – minstens om de twaalf uur – in te lichten over het verloop van het onderzoek, zou de vrijheidsbeneming ten slotte haar uitzonderlijke aard behouden en zou met de handhaving ervan slechts kunnen worden ingestemd ingeval uit het lopende onderzoek voldoende bewijskrachtige elementen naar voren komen.

Lors de leur audition le 15 janvier, les représentants des barreaux ont ainsi précisé que leur opposition à un prolongation du délai de la garde à vue ne valait qu'à défaut d'un contrôle accru du juge d'instruction.

Damien Vandermeersch a estimé que porter le délai de la garde à vue à quarante-huit heures constituait un choix politique qui sera mieux accepté moyennant un contrôle accru du juge, tandis que pour Marc Bossuyt, président émérite de la Cour constitutionnelle, une prolongation de ce délai ne risque pas une annulation pour inconstitutionnalité à partir du moment où de nouvelles garanties sont inscrites dans la Constitution.

Selon l'auteur de l'amendement, le contrôle du juge d'instruction doit par conséquent être inscrit non seulement dans la loi mais également dans la Constitution.

Une assise constitutionnelle du contrôle du juge d'instruction permettrait ainsi une sécurité juridique évitant des assouplissements à répétition du régime de la garde à vue, assouplissements qui dénaturerait la nature exceptionnelle de la privation de liberté. Cette assise constitutionnelle se justifie d'ailleurs au regard de la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'Homme selon laquelle la mesure de garde à vue doit être contrôlée par un "magistrat qui présente les garanties d'indépendance à l'égard de l'exécutif et des parties", condition que remplit le juge d'instruction.

L'information du juge de l'instruction relative au déroulement de l'enquête, à tout le moins toutes les douze heures à partir du début de la garde à vue, permettrait enfin de sauvegarder le caractère exceptionnel de la privation de liberté et de ne permettre son maintien qu'en présence d'éléments suffisamment probants qui ressortent de l'enquête en cours.

Olivier MAINGAIN (DéFI)

Nr. 11 VAN MEVROUW **ONKELINX** EN DE
HEER **CRUSNIÈRE**

Enig artikel

Dit artikel vervangen door wat volgt:

“In artikel 12, derde lid, van de Grondwet, worden de woorden “of uiterlijk binnen vierentwintig uren” vervangen door de woorden “of uiterlijk binnen achteneveertig uren”.

VERANTWOORDING

De PS-fractie wil het terrorisme bestrijden, maar dan wel op een efficiënte manier; het ligt dus niet in de bedoeling louter schijnmaatregelen te nemen die nog meer kwalijke gevolgen zouden kunnen hebben dan de vrijheidsbeneming, die een schending van de individuele vrijheden vormt.

Alle actoren waren het erover eens dat:

— er meer werkingsmiddelen vereist zijn. Dat is trouwens één van de belangrijke aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie “Terroristische aanslagen”;

— er beter geen uitzonderingswetten worden uitgevaardigd, omdat zij problemen doen rijzen bij de kwalificatie van de misdrijven, met alle gevolgen van dien.

De vereniging van onderzoeksrechters pleit duidelijk vóór één termijn van achtenveertig uren: het is volgens die vereniging van belang “te onderstrepen dat de onderzoeksrechters geenszins pleiten voor een excessieve uitbreiding van die termijn. Concreet suggereren zij het optrekken van de bestaande termijn naar 48 uur, en dat niet enkel voor terrorismemisdrijven. Er zijn immers ook andere complexe dossiers die meer tijd vergen, zoals zaken rond het groot banditisme of de mensenhandel.”

Voorts geven zij aan dat de “thans voorgestelde verlenging tot 48 uur (...) wel [zou] toelaten de noodzakelijke onderzoeksdaden te stellen. Een grote meerderheid van de onderzoeksrechters acht een verlenging tot 72 uur te lang. Het gevaar bestaat in het laatste geval dat er een zekere laksheid zou ontstaan in de keten, waardoor voor het nemen van de beslissing over de aanhouding opnieuw tijdsnood ontstaat. Dat fenomeen is thans ook al merkbaar bij de termijn van 24 uur in sommige relatief eenvoudige dossiers. Een termijn van

N° 11 DE MME **ONKELINX** ET M. **CRUSNIÈRE**

Article unique

Remplacer cet article comme suit:

“A l’article 12, alinéa 3, de la Constitution, les mots “où au plus tard dans les vingt-quatre heures” sont remplacés par les mots “ou au maximum dans les quarante-huit heures.”.

JUSTIFICATION:

Le groupe PS veut lutter contre le terrorisme mais il veut lutter efficacement contre le terrorisme et ne pas se contenter de mesures de façades qui pourraient avoir de nombreux effets pervers au-delà de l’atteinte aux libertés individuelles que constitue la privation de liberté.

Les acteurs ont été unanimes dans leurs demandes:

— Ils veulent plus de moyens pour fonctionner. C’est d’ailleurs une des grandes recommandations de la Commission d’enquête “attentats terroristes”;

— Il demande d’éviter les lois d’exception qui entraînent des problèmes dans la qualification des infractions avec les conséquences que cela peut avoir;

L’association des juges d’instruction a clairement plaidé en faveur d’un délai unique de 48h, nous citons: “il importe de souligner que les juges d’instruction ne plaident aucunement en faveur d’un allongement excessif de ce délai. Concrètement, ils suggèrent de porter le délai existant à 48 heures, et ce, pas seulement pour les infractions terroristes. Il y a en effet aussi d’autres dossiers complexes qui demandent plus de temps, comme les affaires relatives au grand banditisme ou à la traite des êtres humains. [...]”

Et encore: “La prolongation à 48 heures proposée permettrait d’accomplir les actes d’enquête nécessaires. Une grande majorité des juges d’instruction estiment qu’une prolongation à 72 heures est trop longue. Dans ce dernier cas, un certain laisser-aller risquerait de s’installer dans la chaîne, provoquant un nouveau manque de temps pour prendre une décision concernant l’arrestation. Ce phénomène s’observe déjà actuellement avec le délai de 24 heures dans le cas de dossiers relativement simples. Il est donc préférable de prévoir

48 uur verdient bijgevolg de voorkeur.” De heer Van Linthout geeft dan ook aan “voorzitter [te zijn] van duidelijke en eenduidige termijnen.” Daarom is hij gekant tegen een verlengde termijn enkel voor terroristische misdrijven: dit “leidt alleen tot kwalificatieproblemen.”

Tot slot heeft federaal procureur Van Leeuw gepleit voor eenzelfde termijn: “De praktijk leert ons derhalve dat een algemene inverzekeringstellingstermijn van 48 uren het mogelijk maakt tegemoet te komen aan de vereisten van het onderzoek én de individuele rechten in acht te nemen.”

un délai de 48 heures.” Aussi “M. Van Linthout se déclare favorable à des délais clairs et univoques. C’est pourquoi il est opposé à une prolongation distincte du délai pour les infractions terroristes. Ce<<<<<<la n’entraînerait que des problèmes de qualification.”

Enfin, le procureur fédéral Van Leeuw a également plaidé en faveur d’un délai similaire: “La pratique enseigne donc qu’un délai général de 48 heures de garde à vue serait de nature à conjuguer impératifs de l’enquête et respect des droits individuels.”

Laurette ONKELINX (PS)
Stéphane CRUSNIÈRE (PS)